

JYX

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Frigren, Pirita

Title: Kruunun, ylimysten ja rahvaan Satakunta

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © Suomen Sukututkimusseura, 2019

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Frigren, P. (2019). Kruunun, ylimysten ja rahvaan Satakunta. *Genos*, 90(1), 62-63.

kana tapahtuneesta yleisestä kehityksestä. Esimerkiksi maaseudun muutos ja kaupunkiin muuttaminen avautuvat lukijalle niin, että myös omat muistot saavat uuden näkökulman. Tämä uusien ulottuvuuksien avautuminen on kauttaaltaan kirjan suuri ansio. Teos antaa kuvakulman myös taloudelliseen kehitykseen sotien jälkeisestä jälle- rakennuksesta rikastuvaan maahan, jossa lomanvietto ja matkailu yleistyivät.

Sukupolvien äänet ei ole pelkästään kokooma Lempiäisten haastatteluja, vaan huolella toteutettuna kokonaisuutena aareita itsensä kirjalliseen toteuttamiseen. Vaikka teos keskittyy yhden suvun kokemuksiin, se sisältää sellaista tietoa Suomen historiasta, johon lukijan on helppo samaistua.

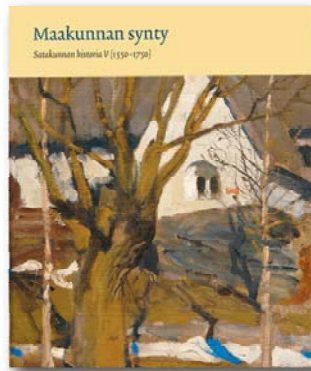
Veli Pekka Toropainen

.....

Kruunun, ylimysten ja rahvaan Satakunta

Maakunnan synty. Satakunnan historia V (1550-1750), kirjoittajat Ulla Koskinen, Tiina Miettinen, ja Tapio Salminen, päätoimittaja Pertti Haapala. Satakunnan Museo, Porin kaupunki & Satakuntaliitto, 2017. 303 sivua.

Kahdeksanosaisen Satakunnan historian syntysanat lausuttiin vuonna 1941. Sarjan ensimmäinen osa ilmestyi 1950-luvun alussa ja nyt kokonaisuus on saanut viimeisen silauksensa ajanjaksoa 1550–1750 käsittelevän viidennen osan myötä. Teoksen ovat kirjoittaneet Tampereen yliopiston tutkijatohorit Ulla Koskinen, Tiina Miettinen ja

Tapio Salminen ja sen päätoimittajana on kolmen aikaisemman 2000-luvulla ilmestyneen osan tavoin toiminut professori Pertti Haapala.

Vuosikymmenten kuluessa tutkijasukupolvet ovat vaihtuneet ja tutkimuksen painotukset ja tulkinnat muuttuneet. Satakunnan historian pioneiritutkijoita askarruttivat esimerkiksi kysymykset Lallin todellisesta henkilöahmosta ja piispa Henrikin surmapaikasta, kansan etnisestä alkuperästä ja nykytutkimuksen jo kumoamasta Ylä-Satakunnan pirkkalaisten Lapin valloituksesta. 2010-luvun maakuntahistorioitsijat sen sijaan haluavat purkaa koko Satakunnan käsitteen osiin ja pohtia, mitä se on merkinnyt niin hallitsijan kuin asukkaiden ymmärtämänä ja kokemana. Maakunnan käsitteen problematisoiminen on aiheellista jo siksin, että Satakunta oli tutkimusajanjaksoa paljon nykyistä suurempi. Silloista ”Pohja-Suomea” edustaneen alueen rajat ulottuivat sisämaassa pitkälle nykyiseen Pirkanmaahan ja Keski-Suomeen, etelässä kohti Varsinais-Suomea. Jos siis etsii tietoja esipolvien elämästä vaikkapa 1500–1600-lukujen Uuraisilla tai Loimaalla, on osattava kääntyä tämän teoksen puoleen.

Tekijät pyristelevät irti ”paikallishistorian kangistuneista teemoista”, mutta ”perinteitä kunnioittaen”. Tämä näkyy teoksen rakenteessa, josta on turha etsiä totunnaisia otsikoita väestöstä, asutuksesta, hallinnosta ja oikeudesta, sotalaitoksesta, kirkolliselämästä ja hengenviljelystä. Ajanjaksoa, joka alkoi Satakunnan liittämisellä Ruotsin valtakunnan ydinalueiden joukkoon Juhanan herttuakuntana ja päättyi isovihan ajan kärsimykseen, tarkastellaan laajempien teemojen kautta.

Ensimmäiseksi tekijät purkavat Satakuntaa koskevia käsityksiä ja myyttejä. Tämän jälkeen he kytkevät maakunnan erottamattomaksi osaksi aikansa eurooppalaista suurvaltapolitiikkaa ja tarkastelevat muun muassa sotien, reformaation ja katovuosien konkreettisia vaikutuksia paikallistasolla. Esiin pääsevät pienet ja suuret toimitukset, kuten Kangasalan Liuksialan kartanoon karkotettu Kaarina Maununtytär, katoliseen vastareformaatioon tempautuneet raumalaiset Jussoilan veljekset, miehensä viranhoidosta vastanneet voudinvaivat ja Mikael Agricolan satakuntalaislähtöiset aikalaiset, jotka ovat jääneet suomen kielen isän varjoon sanaston kehittäjinä.

Yksilöiden ja yhteisöjen kuvaus muodostaa teoksen vahvan ja monipuoliseen lähdepohjaan nojaavaan selkärangan. Erityisen paljon saadaan lukea vaikutusvaltaisista talonpojista ja maakunnan kartanoissa läänitystensä kautta vaikuttaneista aatelisista, tilattomia unohtamatta. Ainoa väestöryhmä, josta jäin kaipaamaan enemmän tietoa, oli paikallinen papisto ja heidän roolinsa paitsi seurakunnissaan myös esimerkiksi valtiopäivä-

toiminnassa. Tekijät tosin havainnollistavat, ettei paikallisyhteisö aina pitänyt kirkollista esivaltaa tärkeimpänä auktoriteettinaan. Pappia keskeisempi voimahahmo saattoi olla, kuten 1620-luvun Huittisissa, esimerkiksi nimismies eikä papin sana ollut ehdoton Keuruullakaan, missä piispantarkastuksen jäljiltä 1662 koko pitäjää julistettiin pannaan jumalattoman elämänmenon vuoksi.

Maakunnan muhkeudesta huolimatta tekijät onnistuvat kuvaamaan eri alueita tasapuolisesti, eivätkä ole valinneet esimerkkejä vain niistä pitäjistä, joista on säilynyt eniten aineistoa tai joita on pidetty historiallisesti merkittävimpinä. Samalla lukijalle hahmottuu perusteellinen kuva maakunnan sisäisestä erilaisuudesta. Siinä missä etelässä peltoviljely ja karjatalous vakiintuivat jo 1500-luvulla, Pohjois- ja Koillis-Satakunnan asuttamattomat erämaat antoivat selviytymisen eväitä niin eränkävijöille kuin 1600-luvun väenottoa pakoileville sotilaskarkureille ja maantierosvoille.

Satakunnan varhaismoderni historia kuvataan aikana, jolloin ihmiset ja vaikutteet olivat liikkeessä, vaikka esivalta vieraita vaikutuksia vastustikin. Maailma avautui, kun asukkaita pakkosiirrettiin vastaperustettuihin kaupunkeihin, kun värvätty sotilasmarsi joukkonsa kanssa Eurooppaan, kun piika lähti työnhakuun Tallinnaan tai kun talonpoika varusti purjealuksensa kauppatielle ja hänen poikansa lähti opintielle. Liikkuvuus näkyy myös kielessä. Ruotsi oli muita pidempään käytössä yksittäisillä paikkakunnilla kuten Ahlaisissa ja Merikarvialla. Paikkanimien ja nimistön moninaisuus osoittaa, että vaikutteita tuli

myös Savosta.

Menijöiden ja tulijoiden ottaminen erityistarkasteluun kertoo tällä hetkellä historian tutkimuksessa suositusta ylijärjestyksestä näkökulmasta. Teoksen viesti Satakunnasta rikkaana kulttuurinvaihdon keskuksena ja lyhyestä henkisestä yhteydestä Tukholmassa olevaan hallitsijaan on omiaan nostamaan satakuntalaisten itsetuntoa, sillä 1800-luvun kansallisromanttisessa historiankirjoituksessa maakunta, jota ei asuttanut selkeästi yksi oma heimonsa, koki väliinpuotoajan kohtalon.

Teos on elävästi kirjoitettu eikä teemarakenne aiheuta tiedon hukkumista tarinan joukkoon – lisäväriä tuovat syventävät tietolaatikat. Vähäinen häiriötekijä ovat tekstissä siellä täällä toistuvat kapulakieliset ”lukuohjeet”, joissa selitetään aihetta käsiteltävän lisää toisaalla kirjassa. Sukututkija käyttäneen teosta eniten etsiäkseen yksityiskohtaisia tietoja paikkakunnista ja henkilöistä, ja tähän lisäapua tuo lopussa oleva hakemisto.

Teossarjan sinetöivä maakuntahistoria ei pane pistettä Satakuntaa koskevalle historian tutkimukselle vaan päinvastoin pyrkii käynnistämään keskustelun siitä, millainen paikallishistoria palvelee parhaiten kunakin aikansa yleisöä, käyttämepä sitä tutkimukseen, yleiseen tiedonjanoon, sote-uudistuksen valmisteluun tai ymmärtääksemme paremmin itseämme.

Pirita Frigren

DIGITAALISEN SUKUTUTKIMUKSEN OPAS

Internet on sukututkijalle jokapäiväinen työympäristö. Sen kautta sukututkijan välttämättömin tutkimusaineisto on digitoituna käytettävissä milloin tahansa. Internet tarjoaa myös monenlaisia hyödyllisiä apuneuvoja tutkimuksen tekemiseen: tietokantoja, referenssikirjallisuutta ja opastusta.

Digitaalisen sukututkimuksen opas esittelee sukututkijan työn kannalta hyödyllisimmät internetsivustot sekä muut sähköisen sukututkimuksen apukeinot. Opas tuo sukututkimuksen sananmukaisesti arkistoholveista kotisohville.

• • • • •

Jens Nilsson: *Digitaalisen sukututkimuksen opas*. Suomen Sukututkimusseuran oppaita 3. Helsinki: Suomen Sukututkimusseura, 2016. 48 sivua.

Oppaan normaalihinta on 17 euroa ja jäsenhinta 12 euroa.

Tiedekirja

(Snellmaninkatu 13, Helsinki)
www.tiedekirja.fi, tiedekirja@tsv.fi

Sukututkijan verkkokaupasta

<kauppa.genealogia.fi> saa oppaan digimuodossa edulliseen 10 euron hintaan.

